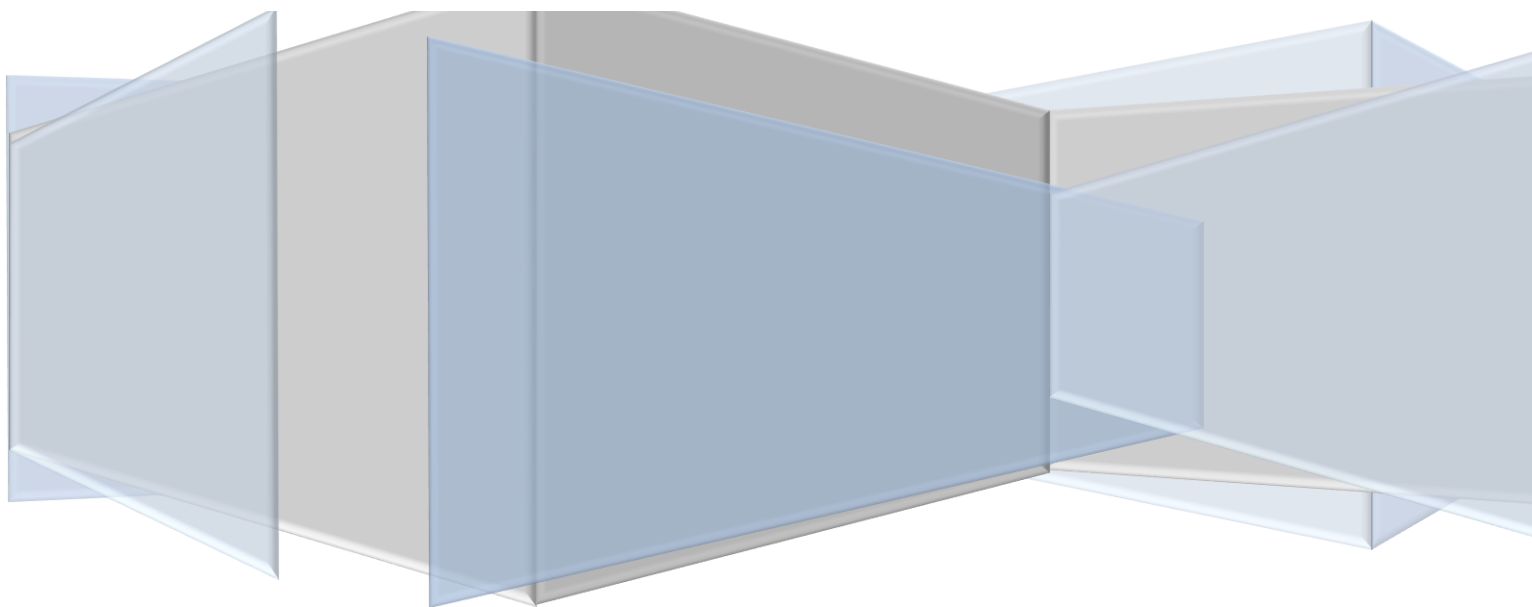

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**
Кафедра інструментального виконавства та музичного мистецтва естради

**Практикум до самостійної роботи з дисципліни
«Психологія музичної діяльності .
Музична психологія»**

Методичні рекомендації для забезпечення підготовки до семінарських
занять з дисципліни «Психологія музичної діяльності. Музична
психологія» студентів другого рівня вищої освіти за спеціальністю 014.3.
Середня освіта. Музичне мистецтво

Мелітополь -2019

УДК 159.9:78

В 43

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою Навчально-наукового
інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

(Протокол №4 від 27.05.2019 р.)

Практикум до самостійної роботи з дисципліни «Психологія музичної діяльності. Музична психологія» : Методичні рекомендації для забезпечення підготовки до семінарських занять з дисципліни «Психологія музичної діяльності. Музична психологія» студентів другого рівня вищої освіти за спеціальністю 014.13. Середня освіта (Музичне мистецтво) / Укладачі Е.А.Власенко, І.Г. Стотика.– Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. – 46 с.

Рецензенти:

Волкова Віра Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти МДПУ імені Богдана Хмельницького

Кочкурова Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти МДПУ імені Богдана Хмельницького

Методичні рекомендації призначені для методичного забезпечення викладання дисципліни «Психологія музичної діяльності. Музична психологія» студентів другого рівня вищої освіти, спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво).

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРАКТИКУМ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	
1 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Психологічна складова в цілісній професійній підготовці педагога-музиканта»	10
2 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Історія розвитку музичної психології з позиції комплексного підходу».	12
3 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Образ як структурна одиниця музичної свідомості»	14
4 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Понятійно-логічний контент в структурі музичної свідомості».	16
5 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Взаємозв'язок уваги та контролю при роботі над музичними творами».	18
6 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Музичне сприймання як комплексна психічна діяльність»	20
7 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Психологічні прийоми мнемічного освоєння музичних текстів; організації музичної уяви та мислення як випереджувального відображення дійсності в системі образів-уявлень-понять»	22
8 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Музична імпровізація як різновид музичного мислення»	24
9 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Різновиди музичного слуху (мелодичний, поліфонічний, гармонічний, темброво-динамічний)»	26
10 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Компенсації та заміни в комплексі музичних здібностей»	28
11 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Типи адаптації суб'єкта (студента-музиканта) до профільної фахової діяльності»	30
12 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Структура процесу саморегуляції як складової емоційної стійкості педагога-музиканта»	32
13 Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Функції саморегуляції як необхідного чинника сценічної витримки музиканта-виконавця»	34

14	Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Навчання музики як спільна творча діяльність учителя та учня»	36
15	Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Педагогічне спілкування на уроках музичного мистецтва»	38
16	Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Педагогічне спілкування на уроках музичного мистецтва»	40
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

ВСТУП

Дисципліна «Психологія музичної діяльності. Музична психологія» є нормативною дисципліною другого рівня вищої освіти, модуль «Музична психологія» викладається у 1 семестрі за обсягом 1,5 кредитів ЄКТС (45 годин).

Предметом вивчення навчального модуля дисципліни «Музична психологія» є теоретико-методологічні основи музичного пізнання, психічних явищ і процесів з метою їх застосування у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, методика викладання дисциплін кваліфікації, виконавське мистецтво, дипломні роботи.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Особливості пізнавальних процесів у музичній діяльності.
2. Індивідуально-психологічні якості особистості музиканта.
3. Психологічні аспекти музичного виконавства.
4. Психологічні основи музичного навчання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Музична психологія» є удосконалення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів-музикантів; переосмислення та розгляд основних пізнавальних процесів з позицій їх вираження у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності; формування вмінь застосування психологічних знань у практичній музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності; створення настанови на творчий підхід до професійної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Музична психологія» є:

1. Науково-методичні:

– сформувати свідоме ставлення до важливості та необхідності практичного

– застосування психологічних знань у галузі музичної педагогіки та виконавства;

– виявити оптимальні засоби музичного виховання та навчання особистості.

2. Гносеологічні:

– оволодіти теоретичними знаннями та практичними вміннями організації психолого-педагогічної системи музичного пізнання;

– вивчити особливості музичної семантики як детермінанти формування музичного мислення.

3. Практичні:

– розвинути у студентів вміння систематизації, аналізу та теоретичного узагальнення результатів музичного спілкування в різних його видах та умовах;

– оволодіти рефлексивними механізмами саморегуляції психічних станів у стресовій ситуації під час публічних виступів (як виконавських, так і лекторських).

2. Компетентності, які набуваються під час опанування дисципліною:

- загальні:

– володіти необхідним комплексом історичних теоретичних та практичних знань у галузі музичної психології та психології музичної освіти

– володіти методами креативно-творчої діяльності, системним мисленням у професійній сфері, використовувати методи гуманітарних та соціальних наук в різних видах музичної діяльності;

– вільно володіти літературним, діловим письмовим та усним мовленням рідною мовою, навичками публічного мовлення, вміти створювати тексти професійного призначення.

– знання та розуміння особливостей та засобів розвитку пізнавальних процесів з позицій музичної психології; готовність до освоєння історичних

теоретичних та практичних знань у галузі музичної психології та психології музичної освіти

- *фахові:*

– знати та розуміти методологію проведення науково-педагогічних та музично-психологічних досліджень, різних способів реєстрації наукових фактів, аналізу і інтерпретації матеріалів спостережень, переводити наукові знання у площину практичного використання;

– володіти здатністю до критики та самокритики, використовувати сучасні технічні засоби та інформаційні технології з метою оцінювання та презентації власного досвіду та досягнень;

– володіти методами практичної музичної психології для вирішення професійних та особистісних проблем майбутніх педагогів-музикантів;

системні:

– знати та використовувати педагогічні методи побудови та аналізу навчально-виховного процесу у галузі музичного мистецтва, суб'єктів навчально-виховного процесу, розробки педагогічних технологій та розвивальних методик.

– володіти вміннями аналізу та критичного осмислення процесу виконання музичних творів, проведення порівняльного аналізу різних виконавських інтерпретацій на заняттях з учнями

– знати та володіти сучасними технологіями виховання у школярів потреби творчої роботи над музичними творами, використовувати індивідуальні методи виконавського втілення музичного образу;

– інтегрувати набуті раніше знання у галузі теорії та історії музики, аналізу музичних форм, загальної психології та музичної педагогіки у свідомості майбутнього педагога-музиканта.

3. Заплановані результати навчання:

Студент повинен знати:

- психологічну сутність музичного мистецтва; основні засоби музичного пізнання;
- особливості та засоби розвитку пізнавальних процесів з позицій музичної психології;
- вихідні положення концепції та особливості індивідуального стилю діяльності музиканта
- форми і методи професійно-педагогічного спілкування у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності
- способи саморегуляційного впливу на власний психічний стан у ситуаціях концертного виступу.

Студент повинен уміти:

- застосовувати на практиці історичні та теоретичні знання в галузі музичної психології та психології музичної освіти;
- вільно користуватися методами практичної музичної психології для вирішення педагогічних та особистісних проблем майбутніх музикантів-педагогів;
- використовувати у практичній музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності засоби розвитку пізнавальних процесів: музичного мислення, музичної пам'яті, музичного сприйняття;
- визначати особливості власного індивідуального стилю музичної діяльності;
- володіти методами професійно-педагогічного спілкування у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності, визначати та обгрунтовано пояснювати психологічне підґрунтя типових помилок у діях учня.
- застосовувати методи саморегуляційної корекції власного психологічного стану в ситуаціях концертного виступу;

– інтегрувати отримані раніше знання теоретичні в області історії музики, аналізу музичних форм, загальної, вікової, педагогічної психології і музичної педагогіки в процесі професійної особистісної самореалізації.

ПРАКТИКУМ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Психологічна складова в цілісній професійній підготовці педагога- музиканта»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 1 «Становлення і структура предметного простору музичної психології.

Актуальні проблеми музично-психологічних досліджень»:

1. Вивчення матеріалів лекції та рекомендованої літератури. Складання додаткової бібліографії.
2. Написати письмову роботу в жанрі есе на одну із запропонованих тем, для освоєння психологічного аналізу мистецьких явищ:
 - “Поява фігури виконавця в музичному мистецтві”;
 - “Передумови закріплення статусу виконавця - музиканта у розвитку музичного мистецтва ХІХ століття”;
 - “Тенденції взаємопроникнення і синтез двох галузей науки - музики і психології у ретроспективі ХІХ-ХХ століття”;

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. - М., 1993.
3. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с.
4. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
5. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

У написанні есе студентам пропонується керуватися наступним планом:

- Загальна характеристика епохи, часові межі.
- Основні філософські, наукові (донаукові), соціальні ідеї, відкриття, вистави.
- Характерні для досліджуваного часу стильові особливо музичного мистецтва (на декількох конкретних прикладах).
- Виявлення, на основі проведеного аналізу, резонансних явищ в культурно-науковій парадигмі епохи.
- Висновки про психологічні домінанти музичної свідомості епохи.

Складання додаткової бібліографії передбачає роботу студента з науковими публікаціями (статтями, тезами, методичними розробками) за темою практичного завдання, які не надані у списку рекомендованих джерел. У процесі роботи з новими джерелами рекомендується складання короткого конспекту або ментальної карти у програмі Xmind, Google, Canva, MidMeister та інших.

Питання для самоконтролю:

1. Історія розвитку музичної психології з позиції комплексного підходу.
2. Приклади впливу музики на психічний стан людини у античній міфології, естетиці, філософії.
3. До якої групи методів музично-психологічних досліджень слід віднести спостереження, анкетування та бесіди?

**2. Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Історія розвитку музичної психології з позиції комплексного підходу».**

**Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 1
«Становлення і структура предметного простору музичної психології.
Актуальні проблеми музично-психологічних досліджень»:**

- 1. Вивчення і конспектування рекомендованої літератури: [1 - розділ 1], [2], [3 - вступ, розділ 1], [4 - вступ].**
- 2. Формування понятійно-інформаційного поля - створення власного термінологічного словника за темою.**

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Вышегородцева С.О. Исторический анализ развития музыкальной психологии в XX веке: автореф. дисс на соискание научной степени кандидата психологических наук.- специальность 19.00.01. - Общая психология, психология личности, история психологии/ Вышегородцева, Светлана Олеговна. - Москва, 2001. – 23 с.
3. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М.: “Академия”, 2003.- 368 с.
4. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.

Методичні рекомендації:

1. У підготовці конспектів необхідно звернути увагу саме на понятійно термінологічний дискурс; доцільно співставити тлумачення одного й того ж поняття різними науковцями.
2. Формування словника включає доповнення змісту основних понять, що були отримані на лекції визначеннями авторів, праці котрих рекомендовані для конспектування.

Питання для самоконтролю:

1. Яку роль відігравала музика у древньому Китаї?
2. Що говориться у індійській ведичній філософії про лікувальні властивості звуків?
3. Три основні підходи до музики у творах грецьких філософів.

3. Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Образ як структурна одиниця музичної свідомості»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 2 «Музична свідомість: поняття, історичні форми та рівні функціонування»

1. Вивчення і конспектування рекомендованої літератури,: [1 - розділ], [5 - розділ 3], [6 - розділ 5].
2. Формування понятійно-інформаційного поля - створення власного термінологічного словника за темою.

Література:

1. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология.- М., 1993.
2. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия / Проблемы музыкального мышления.- М.: Музыка. -1974.- С. 230-251.
3. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие. – М.: Академия, 1997.- 367 с.
4. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с
5. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] / О.П.Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.– 360 с.
6. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: [Учебное пособие].- Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

1. У підготовці конспектів необхідно звернути увагу саме на понятійно термінологічний дискурс; доцільно співставити тлумачення одного й того ж поняття різними науковцями та обрати найбільш відповідні визначення
2. Формування словника включає доповнення змісту основних понять, що були отримані на лекції визначеннями авторів, праці котрих рекомендовані для конспектування.

Питання для самоконтролю:

1. Що дає музика як “друга реальність” – “інобуття” людини, особи, дитини, що розвивається?
2. Які гіпотези виникнення музики у філогенезі здаються Вам найбільш прийнятними з для розуміння онтогенезу музичної свідомості.
3. Особливий спосіб відтворення життя, в якому переломлюється власний світ почуттів та переживань художника, самостійна категорія пізнання життя через мистецтво це -...?

**4. Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Понятійно-логічний контент в структурі музичної свідомості».**

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 2 «Музична свідомість: поняття, історичні форми та рівні функціонування»

1. Синтез мистецтв як методологічний принцип формування музичної свідомості.
2. Дайте характеристику архетипам музичної свідомості.
3. Які взаємовідносини свідомого і несвідомого в музичній свідомості та становленні особи?

Література:

1. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология.- М., 1993.
2. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия /Проблемы музыкального мышления. - М.: Музыка. -1974, с.230-251.
3. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие. - М: Академия, 1997.- 367 с.
4. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с.
5. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] /О.П.Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.– 360 с.
6. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: [Учебное пособие]. - Торопова Алла Владимировна М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008.- 200 с.

Методичні рекомендації:

1. У підготовці конспектів необхідно звернути увагу саме на понятійно-термінологічний дискурс; доцільно розглянути та тлумачення одного й того ж поняття різними науковцями, зробити аналіз змістовності поняття відповідно до теми лекції. Поудувати ментальну карту співвіднесення понять. .

2. Детально проаналізувати та законспектувати Розділ 5 у посібнику А. Торопової “Музыкальная психология и психология музыкального образования”.

Питання для самоконтролю:

1. У яких аспектах “життєвих проявів” учбово-музичної діяльності проступає індивідуальний стиль музичної свідомості учнів?
2. Що, на ваш погляд, є показником професійної музичної свідомості!

**5 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Взаємозв'язок уваги та контролю при роботі над музичними творами»**

**Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 3
«Увага і воля як підсистема активації музично-пізнавальних процесів»**

1. Порівняйте зміст понять “виконавська увага” та “виконавський контроль”
2. Опишіть психологічні прийоми успішності освоєння та виконавського втілення музичних текстів шляхом організації уваги.

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев.- М., 1997.
2. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология.- М., 1993.
3. Лучинина О. Личностно-ориентированная музыкальная психокоррекция / Лучинина Ольга.- Астрахань, Проект LENOLIUSЪ, 2013. - 178 с.
4. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
5. Психология музыкальной деятельности: теория и практика. Учебное пособие. (ред. Г.М.Цыпин). М.: “Академия”, 2003 – 368с.
6. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008.- 200 с.

Методичні рекомендації

1. При порівнянні термінів “виконавська увага” і “виконавський контроль” доцільно зосередитися на основному психологічному змісті вказаних понять та провести семантичну аналогію до музично-виконавської діяльності.
2. Розкрити сутність прийомів тренування уваги музиканта за Л.Баренбоймом, Р.Ламаром та озвучити прийоми активізації чи тренування уваги з власного музично-виконавського досвіду.

Питання для самоконтролю

1. Яку роль відіграє виконавська увага в дії музично-пізнавальних процесів?
2. Назвіть рівні співвіднесення уваги і контролю у концепції Я.Гальперіна.
3. Окресліть причини неуважності виконання та методи їх подолання.

**6 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Музичне сприймання як комплексна психічна діяльність»**

**Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 4
«Сенсорно-перцептивна сфера музиканта: відчуття і сприймання»**

1. Музичне сприймання як духовно-фізіологічний процес розвитку особистості
2. Музичне сприймання як художнє відображення соціально-психологічних потреб особистості

Література:

1. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия /Проблемы музыкального мышления.- М.: Музыка. - 1974.- С. 230-251.
2. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие. – М.: Академия, 1997.- 367 с.
3. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с.
4. Назайкинский Е. Психология музыкального восприятия./ Назайкинский Е. - М., 1972.
5. Психология музыкальной деятельности: теория и практика: Учеб. пособие. /ред. Г.М.Цыпин.- М.: “Академия”, 2003 – 368 с.
6. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. - М., 1976.

Методичні рекомендації:

1. При розкритті змісту музичного сприймання у контексті процесу духовно-фізіологічного розвитку особистості слід звернутися до творів О. Костюка, О. Рудницької, Є. Назайкінського, О. Ростовського для формування понятійно-термінологічного тезауруса та окреслення константних понять, котрі присутні у кожного з дослідників.

2. Висвітлюючи музичне сприймання як художнє відображення соціально-психологічних потреб особистості доцільно задіяти твори Л. Виготського, зокрема “Психологію мистецтва” та публіцистичні роботи з проблем соціології музики для уточнення та доповнення понятійно-термінологічного тезауруса (Є.Назайкінський, Є.Льїн, О.Ростовський)..

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає відмінність між відчуттям і сприйняттям?
2. Як залежить сприймання музики від соціально-демографічних параметрів слухача?
3. В чому полягають основні відмінності у сприйманні серйозної та легкої музики?

7 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Психологічні прийоми мнемічного освоєння музичних текстів; організації
музичної уяви та мислення як випереджувального відображення дійсності
в системі образів-уявлень-понять»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 5
««Когнітивна сфера музиканта: музична пам'ять, музичне
мислення та уява»

1. Побудова алгоритму освоєння музичного твору з домінуючою позицією розвитку музичної пам'яті.
2. Побудова алгоритму освоєння музичного твору з позиції активізації музичного мислення.
3. Побудова алгоритму освоєння музичного твору з акцентуванням на посиленні концентрації уваги.

Література:

1. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. - М., 1993.
2. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия /Проблемы музыкального мышления. - М.: Музыка. -1974.- С.230-251.
3. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие.- М: Академия, 1997. - 367 с.
4. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с.
5. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
6. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] /О.П.Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.— 360 с.
7. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: [Учебное пособие].- Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

1. Спираючись на визначення алгоритму як поетапного порядку виконання дій, необхідних для досягнення певної мети побудувати алгоритми за схемою: мотивація (усвідомлення необхідності) → рефлексія (усвідомлення стану розвитку) → діяльність (усвідомлення та виконання необхідного порядку дій) → цільовий результат.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте види музичної пам'яті відповідно до типу запам'ятовування матеріалу
2. Які види пам'яті є найбільш важливими для музиканта?
3. Кому належить визначення: "Музична пам'ять - це здатність до запам'ятовування, збереження (короткочасному або довготривалому) у свідомості і подальшого відтворення музичного матеріалу"?

8 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Музична імпровізація як різновид музичного мислення»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 5
«Когнітивна сфера музиканта: музична пам'ять, музичне
мислення та уява»

1. Поняття “музична імпровізація” та її види.
2. Написати письмову роботу в жанрі есе на одну з наданих тем:
 - “Музична імпровізація як різновид музичного мислення”.
 - “Взаємозалежність музичної імпровізації та композиторського

процесу створення музики”.

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. - М.: Магистр, 1993.- 137 с.
3. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с
4. Мальцев О.М. О психологии музыкальной импровизации. – М.: Музыка, 1991. – 88 с.
5. Сохор А.И. Социальная обусловленность музыкального мышления и восприятия // Проблемы музыкального мышления. - М., 1974.
6. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: [Учебное пособие]. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.
7. Иофис Б.Р. Импровизация и сочинение музыки. Музыкально-педагогический практикум.- М., 2006.

Методичні рекомендації:

У написанні есе студентам пропонується керуватися наступним планом:

- 1) Загальна психологічна характеристика процесу, явища чи діяльності.
- 2) Характерні ознаки даного процесу, явища чи діяльності.
- 3) Виявлення, на основі проведеного аналізу семантичних аналогій з відповідними процесами у музичному мистецтві та музичній діяльності.
- 4) Висновки.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте субсенсорний рівень музичної імпровізації.
2. Назвіть відмінності субмоторного рівня музичної імпровізації (у порівнянні із субсенсорним рівнем).

**9 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Різновиди музичного слуху (мелодичний, поліфонічний, гармонічний,
темброво-динамічний)»**

**Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 6
«Онтогенез музичних здібностей і задатків у вітчизняних та зарубіжних
дослідженнях»**

1. Розподіл різновидів музичного слуху залежно від рівнів розвитку.
2. Розподіл різновидів музичного слуху залежно від рівнів функціонування.

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия /Проблемы музыкального мышления. - М.: Музыка. -1974.- С. 230-251.
3. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
4. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие. - М: Академия, 1997. - 367 с.
5. Кирнарская Д.К. Психология специальных способностей. Музыкальные способности. - М.: Таланты XXI век, 2004. -496 с.
6. Тарасова К.В. Онтогенез музыкальных способностей. / К.В. Тарасова - М., 1988.
7. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Проблемы индивидуальных различий. - М., 1961.

Методичні рекомендації:

1. При висвітленні розподілу різновидів музичного слуху залежно від рівнів розвитку доцільно зосередитися на особливості реакції людини на музичні звуки та відповідно охарактеризувати “досемантичний”, “звуквисотно-інтонаційний” “емоційно-семантичний” та “інтегрально-семантичний ” рівні.

2. При розкритті змісту розподілу різновидів музичного слуху залежно від рівнів функціонування слід визначити:

а) зв'язки музичного слуху з характеристиками ізолюваного звуку (висота, гучність, темброве забарвлення, подовженість звучання):

б) зв'язки музичного слуху зі звуковими комплексами (інтонація, мелодія, гармонія, поліфонія, форма);

в) виконавський слух - передбачає наявність здібності чути актуальне звучання власного голосу та виконання, а також, одночасно, “передчути” подальше звучання музики на декілька тактів уперед.

Питання для самоконтролю:

1. Який рівень розвитку музичного слуху демонструє людина, яка здатна оцінити та відчути музичний звук як частину мотиву, інтервалу, акорду?
2. Які відмінності між “активним” абсолютним слухом, “пасивним” абсолютним слухом та “псевдоабсолютним” слухом?
3. Що значить поняття “архітектонічний слух”?

10 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Компенсації та заміни в комплексі музичних здібностей»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 6 «Онтогенез музичних здібностей і задатків у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях»

1. Класифікація здібностей, необхідних для музичної діяльності (за функціональними системами).
2. Позитивні та негативні компенсації у комплексі музичних здібностей.
3. Сформуванати понятійний тезаурус: задатки, здібності, обдарованість, талант, геніальність.

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия /Проблемы музыкального мышления. - М.: Музыка. – 1974.- С. 230-251.
3. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие. – М.: Академия, 1997.- 367 с.
4. Кирнарская Д.К. Психология специальных способностей. Музыкальные способности. - М.: Таланты XXI век, 2004. - 496с.
5. Тарасова К.В. Онтогенез музыкальных способностей. / К.В. Тарасова - М., 1988.
6. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Проблемы индивидуальных различий. - М., 1961.

Методичні рекомендації:

1. При роботі над питання класифікації здібностей, необхідних для музичної діяльності (за функціональними системами) слід звернутися до основних проявів психічних процесів людини - сприймання, уваги, пам'яті, діяльності, спілкування, висвітливши їх зміст саме за вимогами музичної діяльності.

2. Співставити наявність певних компенсаторних замін у власному досвіді музичної діяльності та проаналізувати чи не є вони бар'єрами для подальшого музично-виконавського розвитку.

3. При формуванні тезаурусу слід звернутися до загально-психологічних понять, співставити їх з тлумаченням фахівців з музичної психології та надати власне бачення змісту кожного з понять.

Питання для самоконтролю:

1. До якої групи (позитивної чи негативної) слід віднести компенсацію недостатньо виражених здібностей за рахунок знань та вмінь?

2. Чи може бути здібність швидко читати ноти з аркуша негативною компенсацією?

**11 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Типи адаптації суб'єкта (студента-музиканта) до профільної фахової
діяльності»**

**Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 7
«Психофізіологічні аспекти музичної діяльності»**

1. Розкрити зміст поняття “адаптація” за загальною психологією та побудувати аналогії з діяльністю музиканта.

Завдання для самостійної роботи:

1. Тренінг творчої психотехніки як шлях творчого перевтілення музиканта-виконавця (на прикладі...див. рекомендації).

Література

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Лучинина О., Винокурова Е. Практическая психология для музыкантов: учебно-методическое пособие. - Астрахань: Издательство Астраханской государственной консерватории, 2008 – 144 с.
3. Методическая культура педагога-музиканта: Учеб. пособие / Под. ред. Э.Б. Абдуллина.- М., 2002.
4. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
5. Психология музыкальной деятельности: теория и практика. Учебное пособие /ред. Г.М.Цыпин.- М.: “Академия”, 2003 – 368 с.
6. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] /О.П.Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.– 360 с.
7. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

1. У назві теми реферату вказати автора і назву музичного твору: (на прикладі Ф.Шопен Етюд, тв. 25, №1, As-dur).

2. Тему розглядати за такою схемою: проблема – мета - способи вирішення проблеми - техніка виконання - кінцевий результат (позитивний, негативний) - причини виникнення негативного результату (помилка підчас визначення структури і техніки виконання психотренінгу - способи ліквідації негативного результату.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягають особливості психотренінгу настрою та образу?

2. Які існують елементи психологічної настройки на відповідну “роль” та її виконання на сцені?

12 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Структура процесу саморегуляції як складової емоційної стійкості
педагога-музиканта»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 8
«Темперамент і характер у музичній діяльності»

1. Функції саморегуляції як необхідного чинника сценічної витримки музиканта-виконавця
2. Програвання практичної ситуації сценічного виступу в ролі: а) музиканта-виконавця; б) лектора чи конференсьє; в) педагога-музиканта.

Література:

1. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. - М., 1993.
2. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
3. Лучинина О. Личностно-ориентированная музыкальная психокоррекция / Лучинина Ольга - Астрахань, Проект·LENOLIUS, 2013. - 178 с.
4. Лучинина О., Винокурова Е. Практическая психология для музыкантов: учебно-методическое пособие. - Астрахань: Издательство Астраханской государственной консерватории, 2008 – 144 с.
5. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
6. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

1. Зміст регулятивних процесів по відношенню до музично-виконавської діяльності дозволяє окреслити основні вміння, необхідні для її здійснення. У процесі підготовки слід загострити увагу на визначенні змісту названих вмінь:

- а) створення та утримування регулятивного контуру (І.Клещерова);
- б) створення в уяві полімодального, емоційно забарвленого, осмисленого образу;
- в) цілеспрямоване зосередження на перцептивному образі та переключати увагу на різні його аспекти. Процес саморегуляції є активністю суб'єкта, що спрямовується на створення та деталізацію образу необхідного психічного стану

2. Практичне втілення названих вмінь закріплюється у процесі індивідуальної рольової саморегуляції з уявними сценічними діями. В цьому випадку доцільно детально прописати алгоритм поведінки відповідно до обраної ролі та витримувати конативну константу до зміни чи закінчення уявної ролі.

Питання для самоконтролю:

- 1. Які шляхи трансформації деструктивного сценічного хвилювання у конструктивне хвилювання-підйом?
- 2. Які поради ви дали б самому собі щодо саморегуляції сценічного виступу?

13 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Функції саморегуляції як необхідного чинника сценічної витримки
музиканта-виконавця»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 12
«Особливості емоційно-вольової сфери музиканта; саморегуляція в умовах
сценічного стресу. Психологія підготовки до публічного виступу»

1. Стабілізуюча функція саморегуляції та її можливі негативні прояви у музично-виконавській діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Складання додаткової бібліографії та власного понятійно-термінологічного словника.

Література:

1. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. - М., 1993.
2. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
3. Лучинина О. Личностно-ориентированная музыкальная психокоррекция / Лучинина Ольга - Астрахань, Проект · LENOLIUS, 2013. - 178 с.
4. Лучинина О., Винокурова Е. Практическая психология для музыкантов: учебно-методическое пособие.- Астрахань: Издательство Астраханской государственной консерватории, 2008 – 144 с.
5. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И.Петрушин. - М.: “Академия”, 2008 – 483 с.
6. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

1. Розглядаючи стабілізуючу функцію психічної саморегуляції слід зазначити, що за умови використання технології “придушення” деструктивних

емоцій можливе формування так званої “зони постійної напруги” у емоційній сфері та як наслідок раннє емоційне вигорання.

2. При роботі над додатковою бібліографією необхідно звернутися до нових досліджень, задіявши Інтернет-ресурс та добрати по декілька визначень процесу саморегуляції музично-виконавської діяльності та його складових з врахуванням результатів нових наукових пошуків словника.

Питання для самоконтролю:

1. Які форми декомпенсації поведінки у стресовому стані?
2. Еустрес та дистрес - спільне та відмінне.

14 .Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Навчання музики як спільна творча діяльність учителя та учня»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 13

«Особистісні детермінанти навчання; мотиваційні процеси, що впливають на якість та ефективність музичного навчання »

1. Аналітичне порівняння визначень поняття “інтерпретація” у музикознавчій, психологічній, філософській літературі.
2. Програвання рольових ситуацій педагогічного впливу у відносинах “вчитель-учень”, “викладач -студент” з імітацією різних стилів спілкування.
3. Імпровізаційна адаптація музичного твору до вікових особливостей слухацької аудиторії.

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.

Психология музыкальной деятельности: теория и практика. Учебное пособие. /ред. Г.М.Цыпин. - М.: “Академия”, 2003 – 368 с.

2. Тарасов Г.С. Музыкальная психология // Г.С. Тарасов Спутник учителя музыки. - М., 1993.

3. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно- методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

Задіяти методики проведення рольової гри, акторського тренінгу та міні-тренінгів емоційних станів.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст понять “інтера́кція”, “перцеп́ція” та “кому́нікація”.

2. У чому виявляється професійна самосвідомість вчителя музичного мистецтва?

а) у здатності аналізу власної конструктивної, виконавської, комунікативної, виконавської, організаторської, дослідницької діяльності, а так само музичного розвитку своїх вихованців;

б) у проектуванні, здійсненні і аналізі музично-освітнього процесу;

в) як акт безпосереднього вирішення вчителем музично-педагогічних завдань;

г) як засіб естетичного виховання учнів.

15 . Практичні завдання до самостійної роботи за темою «Педагогічне спілкування на уроках музичного мистецтва»

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 17 «Сутність та особливості музично-педагогічної комунікації»

1. Засоби здійснення музично-педагогічного спілкування між вчителем та учнями.
2. Спілкування з музичним твором як опосередкований діалог.

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Психология музыкальной деятельности: теория и практика: Учеб. пособие. /ред. Г.М.Цыпин. - М.: “Академия”, 2003.— 368 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] /О.П.Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.– 360 с.
4. Тарасов Г.С. Музыкальная психология // Г.С. Тарасов Спутник учителя музыки. - М., 1993.
5. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие.- Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації

1. Висвітлити зміст засобів вербального та невербального спілкування на уроці музики. Особливу увагу приділити виконавському впливу педагога на учня, оскільки професійний показ музичного твору здатен надати значний мотиваційний поштовх для музично-виконавського росту учня.
2. Розкрити метафоричну сутність відносин “музикант-виконавець - музичний твір” “музикант-виконавець - музичний твір - епоха - композитор”

“музикант-виконавець - музичний твір - епоха - композитор - слухацька аудиторія”.

Питання для самоконтролю:

1. Як правильно називається середовище, яке має бути створена для ефективного спілкування дитини з музикою?

- а) художнє середовище;
- б) суб'єкт-суб'єктне середовище;
- в) особово-орієнтоване середовище;
- г) творче середовище.

**16 . Практичні завдання до самостійної роботи за темою
«Педагогічне спілкування на уроках музичного мистецтва»**

Питання (завдання) для самостійної роботи за темою Лекції 17

**«Стилі професійно-педагогічного спілкування у музичному
виконавстві та педагогіці, їх структура та особливості»**

1. Поняття “стиль спілкування” та його зміст у площині професійно-педагогічної діяльності музиканта.
2. Поняття “стиль спілкування” та його зміст у площині музично-виконавської діяльності..

Література:

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Психология музыкальной деятельности: теория и практика: Учеб. пособие. /ред. Г.М.Цыпин. - М.: “Академия”, 2003 – 368 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] /О.П.Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.– 360 с.
4. Тарасов Г.С. Музыкальная психология // Г.С. Тарасов Спутник учителя музыки. - М., 1993.
5. Торопова А.В.Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учеб. пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно- методический издательский центр “ГРАФ-ПРЕСС”, 2008. - 200 с.

Методичні рекомендації:

Стилі спілкування - характерні способи встановлення і розвитку контактів, найвиразнішими серед них є: демократичний, авторитарний і суперечливий.

Демократичний стиль (від грецького δῆμος (демос) - народ) будується на мовних і немовних засобах, які викликають у співбесідника позитивне ставлення до змісту повідомлення. Він ґрунтується на гуманному ставленні до

людини, супроводжується високою оцінкою партнера, орієнтацією на його сильні сторони. Це, швидше, мистецтво переходу від ділового до духовного рівня спілкування - найбільш прийнятний для музичного навчання та виконавської діяльності

Авторитарному стилю (від фр. *Autoritaire*), поширеному в демократичному суспільстві, притаманне вибіркове і, здебільшого, негативне ставлення до партнера, людини взагалі. Він будується на вивченні з її індивідуально-психологічних особливостей, урахуванні вразливих місць, застосуванні засобів, що нав'язують певну точку зору - застосування даного стилю здатне подавити творчий початок учня.

Суперечливий стиль - нестійка тактика спілкування, яка припускає елементи різних стилів. Це залежить не стільки від мети і змісту спілкування, скільки від стану суб'єкта - хаотичний, ліберальний та інші стилі спілкування не дають позитивного ефекту у музичному навчання та музично-виконавській діяльності.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сенс і специфіка музично-педагогічного спілкування?
 - а) у взаєминах вчителя і учня;
 - б) у взаєминах вчителя і учня і кожного з них з музикою;
 - в) у осягненні художнього Я музичного твору, у встановленні з ним духовно-особового контакту, діалогу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.Основна література

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарев. - М., 1997.
2. Восприятие музыки. Сб. под ред. Максимова В.Н. - М., 1980.
3. Василюк Ф.Е. Психология переживания. - М., 1984.
4. Готсдинер А.Л. Генезис и динамика формирования способности к восприятию музыки: автореф. Дисс. на соиск. уч. степени докт. психол. наук. - М., 1989.
5. Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. - М., 1993.
6. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального восприятия /Проблемы музыкального мышления.- М., Музыка. -1974, с.230-251.
7. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие. - М: Академия, 1997. -367 с.
8. Кирнарская Д.К. и др. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика.- М., 2003.- 368 с.
9. Кирнарская Д.К. Психология специальных способностей. Музыкальные способности. - М.: Таланты XXI век, 2004. -496 с.
10. Курт Э. Музыкальная психология / Э Курт. Альманах музыкальной психологии. М., 1994.
11. Лучинина О. Личностно-ориентированная музыкальная психокоррекция./ Лучинина Ольга - Астрахань, Проект LENOLIUSЪ, 2013. - 178 с.
12. Лучинина О., Винокурова Е. Практическая психология для музыкантов: учебно-методическое пособие.- Астрахань: Издательство Астраханской государственной консерватории, 2008 - 144с.
13. Методическая культура педагога-музыканта: Учеб. пособие / Под. ред. Э.Б. Абдуллина.- М., 2002.
14. Назайкинский Е. Психология музыкального восприятия / Назайкинский Е. - М., 1972.

15. Петрушин В.И. Музыкальная психология: [учебное пособие] / В.И. Петрушин. - М.: "Академия", 2008 – 483 с.
16. Психология музыкальной деятельности: теория и практика. Учеб. пособие. /ред. Г.М.Цыпин. - М.: "Академия", 2003 – 368 с.
17. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навчальний посібник] /О.П. Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.– 360 с.
18. Сохор А.И. Социальная обусловленность музыкального мышления и восприятия // Проблемы музыкального мышления.- М., 1974.
19. Тарасов Г.С. Музыкальная психология // Г.С. Тарасов Спутник учителя музыки. - М., 1993.
20. Тарасова К.В. Онтогенез музыкальных способностей. / К.В. Тарасова - М., 1988.
21. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Проблемы индивидуальных различий. - М., 1961.
22. Торопова А.В. Музыкальная психология и психология музыкального образования: Учебное пособие. - Торопова Алла Владимировна.- М.: Учебно-методический издательский центр "ГРАФ-ПРЕСС", 2008. - 200 с.
23. Торопова А.В. Проблема бессознательного в музыкальной педагогике. / А.В. Торопова.- М., 1997.
24. Хельд Р Пластичность сенсомоторных координаций /Материалы XVIII Международного конгресса психологов. -М., 1966. - С. 27-34.
25. Цагарелли Ю.А. Психология музыкально-исполнительской деятельности: Автореф. дис. докт. психол. наук.- Л., 1989.
26. Цыпин Г.М. Психология музыкальной деятельности.- М., 1994.
27. Щербакова А.И. Аксиология музыкально-педагогического образования / А.И. Щербакова.- М., 2001.

Додаткова література

1. Античная музыкальная эстетика. Вступительный очерк и собрание текстов

профессора А.Ф.Лосева.- М., 1960.

2. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. / Б.В. Асафьев - М., 1998.

3. Бардас В. Психология техники игры на фортепиано. - М., 1928.

4. Блинов О.А. Процесс музыкальной психотерапии: Систематизация и описание основных форм работы / О.А. Блинов // Психологический журнал. – 1998. - № 3.

5. Блинова В.Л., Блинова Ю.Л. Психологические основы самопознания и саморазвития: [учебно-методическое пособие]/ В.Л. Блинова, Ю.Л. Блинова.- Казань: ТГГПУ, 2009. - 222 с.

6. Брусиловский Л.С. Музыкотерапия: Руководство по психотерапии / Л.С. Брусиловский; ред. В.А. Рожнов. – М., 1985.

4. Вышегородцева С.О. Исторические аспекты взаимосвязи музыкальной психологии и музыкального образования // Музыкальная психология и психотерапия, 2007.– №2. – С. 3–15.

5. Гуренко Е.Г. Проблемы художественной интерпретации: (Философский анализ). - Новосибирск, 1982.

6. Гусева Е.П., Левочкина И.А., Печенков В.В., Тихомирова И.В. Эмоциональные аспекты музыкальности. / Художественный тип человека. Под ред. В.П. Морозова, А.С. Соколова. -М., 1994.

7. Дорфман Л.Я. Человеческое инобытие как творческая самореализация // Проблемы информационной культуры. Москва-Краснодар: Изд-во международной академии информатизации, 1995.- Вып. 2.

8. Дранков В.Л. Многогранности способностей как общий критерий художественного таланта // Художественное творчество.- М., 1983.

9. Иофис Б.Р. Импровизация и сочинение музыки. Музыкально-педагогический практикум.- М., 2006.

10. Иофис Б.Р. Музыкально-композиционная деятельность учителя музыки: сущность, структура, педагогические условия освоения. / Методология педагогики музыкального образования (Научная школа Э.Б. Абдуллина): Сб. научных статей. - М..2007.- С. 237-243.

11. Каган М.С. Музыка в мире искусства. - СПб., 1996.
12. Катрич О.Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): Автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03 /Катрич Ольга Тарасівна; Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. — К., 2000. — 17 с.
13. Копытин А.И. Основы арттерапии / А.И. Копытина. – СПб., 1999.
14. Корыхалова Н.П. Интерпретация музыки.- Л., 1979.
15. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. - М., 1976.
16. Медведева Е.А. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комисарова, Т.А. Добровольская. – М., 2001.
17. Подуровский В.М., Сулова Н.В. Психологическая коррекция музыкально-педагогической деятельности – М., 2001.
18. Ражников В.Г. Психолого-педагогическая модель музыкальной культуры / В.Г. Ражников - М., 1994.
19. Старчеус М.С. Слух музыканта. – М., 2003.
20. Тарасов Г.С. Музыкальная психология // Спутник учителя музыки. – М.: Просвещение, 1993.
21. Цагарели Ю.А. Психология музыкально-исполнительской деятельности. – СПб., 2008.

ДЛЯ ПОДАТОК